

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוי זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"

מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

צבור שנתחלקו אם דינם כשותפים שנתחלקו

המקורות להלכה

בש"ת עצודת הגרשוני סי' יט העלה מן המרדכי פ"ק דצ"צ ומהרי"ו בתשובה סי' קכד וקעג דפרנס שנתמנה עפ"י הצבור מדעתם וכן גבאי לדיקה או גובה מס שנאמנים עלי אס שבועה ואפילו חשבון א"ל ליתן משום שהקהל האמינו אותו עליהם בכל מה שיאמר.

ובנוצ"י מהד"ת יו"ד סי' קנז: יפה הורה מעלתו שגבאי לדיקה שנתמנה עפ"י הצבור אינו לריך ליתן חשבון. ואני תמה מה זו שאלה, והדבר מפורש ביו"ד סי' רנו סעי' ב ואין מחשבין בלדיקה עם גבאי לדיקה ולא בהקדש עם הגזברים שנאמר ולא יחשבו את האנשים וכו', ואפילו אם נתחדש איזה דבר שיש מקום לחשדו בדברים שראוי להסתפק בעניני הדיין אלו החליט הש"ך שם לריך ליתן חשבון, מ"מ אין החשבון שנותן הגבאי דומה כלל לשאר חשבונות שצריכים ליתן אנשים אחרים שצריכים לצרר חשבונם על כל פרט בפומבי לעיני כל, משא"כ חשבונות של גבאי לדיקה וכו'. וכל זה אם יש מקום לחשדו כגון שראים שנוהג שלא כשורה, אבל בלא"ה פשיטא שאין להכריחו ליתן חשבון כלל וכלל, רק הוא בעצמו טוב לו להיות בכלל והייתם נקיים. עכ"ל.

והנה בנידון דידן שנפרדו הצבור ורוצ הצבור הלכו להם להתפלל במקום אחר, וגם רוצ הועד בתוכם, והם דורשים דין וחשבון, ומה שנאמר ולא יחשבו את האנשים דוקא אם הם עדיין נאמנים של הציבור משא"כ בנידון דידן שנפסק נאמנותם בעיני רוצ הציבור. לכן מכאן ולהבא יכולים לדרוש דו"ח כספי מה שנשאר בצנקה.

אבל זה תלוי בעלם הדין אם נפרדים זה מזה מחמת סיבות מיוחדות, מה הן הזכויות של כל חלק מהציבור. והנה בעלם אם מקלת הקהל רוצים להפרד משאר הקהל פסק המהר"ם שיק או"ח סי' לד דאף שהקהל דין שותפים להם לעולם, מ"מ בטעם הגון יכולים להפרד לקהל צפ"ע. לכן בנידון דידן מספקא לי אם מה שרוצים להפרד מחמת אחד מהקהל שמחזיק עצמו למייסד של ציהכנ"ם כופה דעתו על הציבור לחיזוק דתי התורה ומלוותיה, אמנם אין היחיד יכול לכופ דעתו הגם שהיא דעת תורה על הציבור, מ"מ אין לציבור טעם הגון שיוכלו להפרד ולחלק את השותפות, דמאן פלג לך, עיי' ב"מ סט א, דברוב עם הדרת מלך, אמנם אין מי שיעכב עליהם לעזוב את המקום, אבל אין זה חלוקת שותפות. ואשר לפי"ז אין להם שום זכויות של שותפים שצאו לחלוק.

אלא נראה להשתמש בזה בדברי החת"ם חו"מ סי' יב אות ג ע"ד הפירוד, אוי נא לנו כי בושנו ונכלמנו כי נאמר לדיקים יושבין בארץ הלקה ופיזור הנאה להם, אוי לנו שכך עלתה צימינו כיכום לדיקים הנאה להם והנאה לעולם, אבל מה נעשה שחטאינו גרמו שא"א להכניסם ע"כ יתפרדו, כמ"ש הדרת גאונו עפ"י תשובת רדב"ז. עכ"ל. אמנם איני יודע לאיזה תש"ו הרדב"ז נתכוון, אבל כנראה שדעתו שטוב להם הפירוד, וממילא אזל ל"י הטעם ברצ עם הדרת מלך, וה"ז חלוקת השותפים, ושותפים שחלקו ביניהם יש לכל אחד מהשותפים זכויות שלו, כמבואר במשנה ברורה סי' קנד ס"ק נט, וז"ל: בני העיר שהיה להם ציהכנ"ם אחד ומחמת איזה סיבה הולרכו לחלוק עלמן לשנים, הדין הוא שכל כלי הקודש ופי"ת יחלקו באופן זה אם יש חפלים ידועים שהקדישם יחיד ועדיין לא נשתקע שם הצעלים, יכול הוא או יורשיו להוליכם לציהכנ"ם שמתפלל בתוכה. אבל אם נשתקע שם בעליו ממנו אע"פ שידוע מי הקדישם אין לו שום יפוי כח ויתרון בהם מאחרים. וההקדשות הצאים מקופת הקהל יש אומרים שאלו ההקדשות יחולקו לפי ערך אנשים שהם מצן י"ג ומעלה [שיש לכולם זכות צמ"ת לקרות בהם ולהשתמש בחפלים של הקדש] וכו', ואם א"א לחלקם, ישתמשו בהם כל אחד ערך זמן שיש להם בהם. עכ"ל. ומבואר שהועד של ציהכנ"ם אין להם שום יתרון לחוות דעה אלא דזה פשוט שזוהי חלוקת השותפין.

לכן בכסף שנמלא בצנקה ג"כ יתחלקו באופן כזה, ושותפים הם אלה שהתפללו ציהכנ"ם טרם שנפרדו. צנידון חלוקת השותפים צשם של ציהכנ"ם, נראה פשוט שצזה אין צו חלוקה כפסק תה"ד סי' שלו ומציאו הרמ"א חו"מ סי' קע"א סעי' ה: וכן אם רוצים לחלוק בית שיש צו דין חלוקה והצית יהיה נגרע ונפסד אין יכול לכוף חצירו כל שנראה לצי"ד שהפסד יותר מחומש. לכן אם יחלקו את שם ציהכנ"ם לשני צתי הכנסת נראה לצי"ד שהפסד יהיי יותר מחומש, הרי צזה חזר לדין מאן פלג לך, וכיון דלא שייך דין חלוקת השותפין לגצי שם ציהכנ"ם הרי לא שייך צזה אלא עזיבה, לכן אין להם שום זכות צשם ציהכנ"ם. [ועיי' פסקי דין ירושלים כרך ג עמ' רנז].